

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

LUKION OPINTO-OHJAAJEN VERKOSTON KEVÄTSEMINAARI

Lämpimästi tervetuloa!

3.5.2024 klo 12 – 15, Opetushallitus

Iltapäivän pj toimii Kati Taipale
Ryhmätyöosioiden pj toimivat Lukion opinto-ohjaajien verkoston kehittäjäopet
Yhteistyössä LUKE-verkosto

Ohjelma

- 12.00-12.15 Tilaisuuden avaus: yksikön päällikkö, opetusneuvos Petri Lehikoinen, Opetushallitus
- 12.15-12.45 LUKE ja lukiokoulutuksen suuntaviivat: opetusneuvos Kimmo Koskinen, Opetushallitus
- 12.45-13.15 Oppimisen tuen uudistukset lukiokoulutuksessa: erityisasiantuntija Kaisa Rätty, opetus -ja kulttuuriministeriö ja erityisasiantuntija Anne-Maria Savolainen, Opetushallitus
- *13.15-13.45 Kahvi*
- 13.45-14.30 Ideoita omaan työhön teemakeskustelujen avulla: lukion opinto-ohjaajien verkoston kehittäjätiimi
- 14.30-15.00 Opinto-ohjauksen uusia muotoja koskeva arviointi (OHJA), arviointiasiantuntija Kati Jokio, Karvi
- 15.00 Päättössanat

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

**Lukiokoulutuksen hallitusohjelman
eteneminen osana lukioiden kehittämistä**
**Luonnos hallituksen esitykseksi
eduskunnalle lukiolain ja eräiden
siihen liittyvien lakien
muuttamiseksi**
(lausuntokierros 21.4. – 4.6.2024)

Opetusneuvos, yksikön päällikkö Petri Lehikoinen
Lukiokoulutus, taiteen perusopetus ja vapaa sivistystyö

#LOPS2021

2027 – 2030

- Syventävä vaihe
- Hiotaan hyviä käytäntöjä ja nautitaan laadukkaasta lukiosta

2024 – 2027

- Tuotekehittelyvaihe
- Uusien Lops-perusteiden kaikki mahdollisuudet käyttöön
- Lukiodiplomien kehittäminen

2021 – 2024

- Sisäänajovaihe
- Uudet rakenteet, uusien sisältöjen ja laaja-alaisen osaamisen sisäistäminen

Levollisen kehittämisen aikaa?

- Lukiokoulutuksen tekoälyhankkeita
- Tekoälyverkostoja ja yhteistyötä
- Tukea, koulutuksia

Tekoälyn
käytön
näkyviä
lukio-
koulutuksessa

Lops-
tuotekehittely
ja laatu-
strategian
toimeenpano

- Perusteiden mukaiset Lops:t
- Laadukas oppiminen
- Hyvinvointi ja osallisuus
- Kehittyvä toimintakulttuuri
- Saavutettava lukiokoulutus

Hallitus-
ohjelma-
kirjaukset

Karvin
lukiouudistus-
arvioinnit ja
OPH:n
Lops-analyysi

- Englanninkielinen yo-tutkinto
- Lukiodiplomien kehittäminen
- Oppimisen tuen uudistus
- Selvitys liikunnanopetuksen oppimäärän jakamisesta viikoittaiseksi
- Pienten lukiodien lisän muuttaminen

- Lops:ien käyttöönotto ja oppimisen tuen uudistaminen edenneet hyvin, mutta lukiodien välillä eroja
- Erityishuomion kohteina laaja-alainen osaaminen, integraatio-opintojaksot, arviointikulttuuri, oppimisen tuki

Englanninkielinen yo-tutkinto

Hallitusohjelma: ”Mahdollistetaan englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tiukasti rajatuin kriteerein. Varmistetaan, että englanninkielinen koulutustarjonta ei uhkaa kansalliskielistä koulusivistystä, vaan vahvistaa Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten toimijoiden ja paluumuuttajien joukossa.”

- Olisi yhdenmukainen suomen- ja ruotsinkielisen yo-tutkinnon kanssa.
- Edellyttäisi myös äidinkielen ja kirjallisuuden yo -kokeen tai S2/R2 –kokeen suorittamista
- Tutkinnon suorittamisen edellytyksenä olisi englanninkielisen lukion oppimäärän suorittaminen
 - Lops-perusteet olemassa jo nyt englanninkielisinä
 - Haasteena oppimateriaalien tuottaminen ja maksaminen
- Koulutuksen järjestäjän oikeudesta englanninkieliseen lukio-opetukseen määrättäisiin lukiokoulutuksen järjestämisluvassa (alueellinen tai valtakunnallinen tarve)
 - Paikalliset englanninkieliset Lops:t
 - Millainen olisi paikallinen englanninkielinen opintojaksotarjonta?
 - Koulutus voisi käynnistyä elokuussa 2026, jolloin ensimmäiset englanninkieliset yo-kokeet järjestettäisiin syksyllä 2028
- Koulutus olisi tarkoitettu opiskelijoille, joiden kielitaito ei olisi riittävä lukio-opintoihin kansalliskielillä, mutta jotka pystyisivät opiskelemaan lukiossa englannin kielellä
 - Haasteena se, miten tämä todennetaan

Lukiodiplomit

Hallitusohjelma: ”Luodaan lukiodiplomeille valtakunnallinen kriteeristö ja mahdollistetaan yhden pakollisen ylioppilaskokeen korvaaminen lukiodiplomilla. Yhden viidestä ylioppilaskokeesta voisi jatkossa korvata lukiodiplomilla.”

- Tarkoitus valmistella diplomit suoraan osaksi yo –tutkintoa. Nykyiset kuvataiteen, musiikin ja liikunnan diplomit muuttuisivat yo-tutkinnon koesuorituksiksi
- ”Lukiodiplomikoe” perustuisi opetussuunnitelman perusteiden valtakunnallisiin opintoihin
 - Ei enää samalla tavalla näyttö erityisestä harrastuneisuudesta ja osaamisesta diplomialalla
- Opetushallituksen pääjohtaja Minna Kelhä asettanut 8.4.2024 valmistelua tukemaan Lukiodiplomien kehittämistyön seurantaryhmän ja kolme alatyöryhmää
 - Allekirjoittanut pj:nä ja Tiina Tähkä vpj:nä
- Säädös voimaan 2025, mutta koskisi käytännössä syksyllä 2027 aloittavia opiskelijoita
 - Tarvitaan riittävästi aikaa muuttuneen tutkinnon valmisteluun ja toimeenpanoon
- Muita lukiodiplomeja kehitetään Opetushallituksessa erikseen entiseltä perustalta
- Opetushallituksen Lukiodiplomiseminaari Paasitornissa 8.5.2024

Lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmä

Hallitusohjelma: ”Lukiokoulutuksen järjestäminen turvataan alueilla, joilla lasten ja nuorten määrä vähentyy voimakkaasti. Hallitus uudistaa lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän vastaamaan paremmin lukiokoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Rahoitusmallin muutoksista tehdään kattavat vaikutusarvioinnit ja niiden pohjalta valmistellaan hallituksen esitys vuoden 2025 loppuun mennessä. Rahoitusmallin muutokset toteutetaan riittävän pitkällä siirtymäajalla. Tavoitteena on säilyttää kattava lukioverkko. Uudistetaan lukion rahoitukseen kuuluva pienten lukioden lisätukemaan koulutuksen saavutettavuutta ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista. Edistetään kuntien välisen rahoitusvastuun tasapuolista jakautumista kotikunnan mukaan.”

- Vakain rahoitusasema olisi jatkossa sellaisilla pienillä lukioilla, joilla on syrjäinen sijainti tai joiden opetuskieli on kunnan vähemmistökieli
- Huolta sellaisista pienistä lukioista, joiden syrjäisyysluku on 0
 - Lukiokoulutuksen järjestäminen joka tapauksessa kalliimpaa pienessä lukiossa, olipa se syrjäinen tai ei
 - Esitetään mallia, jossa näiden lukioden yksikköhinnan korotus olisi puolet nykytasoon nähden

Oppimisen tuki

Hallitusohjelma: ”Hallitus säättää lukiolaisten oikeudesta tukiopetukseen. Näin varmistetaan riittävä tuki lukio-opinnoissa etenemiseen jokaiselle opiskelijalle.”

- Oppimisen tukea koskevaa lukiolain 28 §:ää muutettaisiin säätämällä lukio-opiskelijoiden oikeudesta tukiopetukseen. Lisäksi muutettaisiin erityisopetusta koskevia säännöksiä. Oppimisen tuen ja erityisopetuksen määrittelyt vastaisivat pääosin ammatillisen koulutuksen oppimisen tueksi esitettäviä säännöksiä.
- Pääpaino oppimisen tuen ja ohjauksen kokonaisuudessa olisi ennaltaehkäisevässä oppimisen tuessa.
- Oppimisen tuki toteutettaisiin matalan kynnyksen tukiopetuksena sekä erityisopettajan ja muun henkilöstön antamana tukena ja ohjauksena.
- Oppimisen tukea tulisi olla opiskelijoille saatavissa riittävästi, oikea-aikaisesti ja laadultaan sellaisena, että se edistäisi opiskelijoiden oppimista, osaamisen osoittamista, valmistumista ja jatko-opintoihin siirtymistä sekä hyvinvointia.
- Opiskelijalla olisi oikeus erityisopetukseen, jos hän todennettujen oppimisvaikeuksien vuoksi tarvitsisi erityisopetusta oppimäärän osaamistavoitteiden saavuttamiseksi eikä tukiopetus tai muu oppimisen tuki olisi riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta.
- Erityisopetuksella tarkoitettaisiin erityisopettajan antamaa opetusta ja ohjausta sekä erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta, jota antaisi muu opetushenkilöstö.
- Koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta tekemällä muutoksenhakukelpoisen hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Päätös tehtäisiin erityisopetuksen tarpeen ilmetessä ja opiskelijan hakiessa erityisopetusta.
- Lukiolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset perusopetuksessa tehtävän erityisen tuen päätöksen tietojen siirrosta ja siitä, että koulutuksen järjestäjän tulisi arvioida opiskelijan erityisopetuksen tarve opiskelijan aloittaessa opiskelun ja opintojen aikana tuen tarpeen ilmetessä.

Tilauuskoulutus

- Muutetaan lukiolaissa lukionlain 9 §:ää IB-opintojen tilauuskoulutuksesta siten, että koulutuksen tilaaja ei voi olla vain opiskelijoita tutkintokoulutukseen välittävä tah, vaan sillä on oltava intressi rahoittaa koulutusta
- Vastaavaa muutosta esitetään lakiin ammatillisesta koulutuksesta, ammattikorkeakoululakiin ja yliopistolakiin

Liikunnanopetus lukioissa (ei mukana HE:ssä)

- Hallitusohjelma: ”Hallitus selvittää ja arvioi mahdollisuuden toteuttaa liikunnanopetus viikoittaisena oppiaineena koko koulutuksen ajalle.”
 - Opetushallitus laatinut selvityksen asiasta, mukana mm. Pro Lukio, Suurten lukioden verkosto, Lähilukioyhdistys ja Suomen Lukiolaisten Liitto. Vastuuhenkilönä opetusneuvos Matti Pietilä.
 - Pakollisen liikunnan tuntimäärän rajallisuus ja arjen realiteetit nousevat esille, joten aika ei vielä kypsä muutosesitykselle

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Kiitos mielenkiinnosta ja aurinkoista kevättä!

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

LUKE

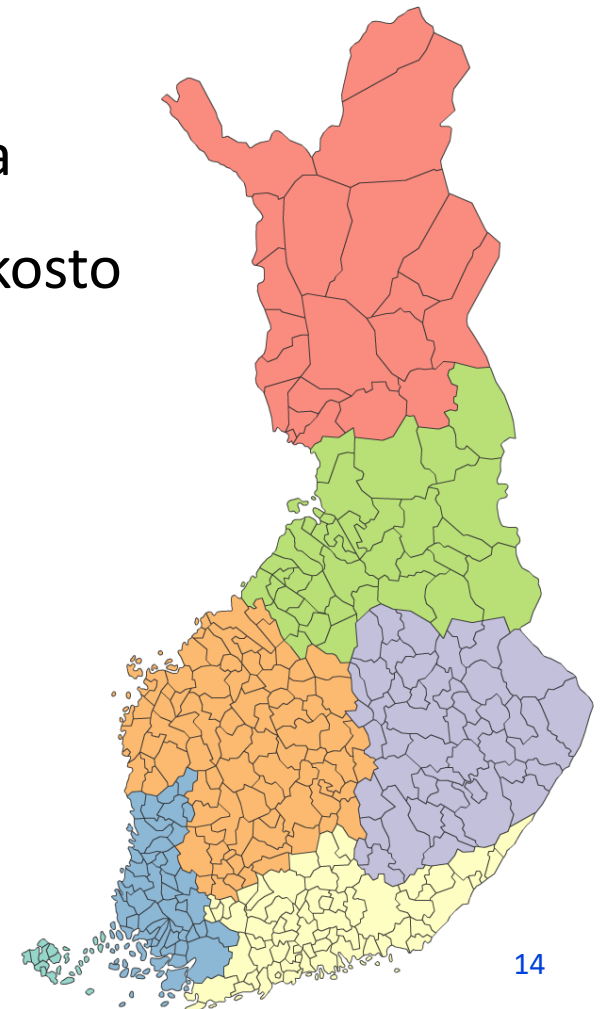
LUKE ja lukiokoulutuksen suuntaviivat

Lukion opinto-ohjaajien verkoston kevätseminaari 3.5.2024
Kimmo Koskinen

LUKE-verkosto

- Toiminta käynnistyi elokuussa 2016, jolloin mukana 84 lukiota
- Nykyisin kaikille lukioille ja koulutuksen järjestäjille avoin verkosto
- Opetushallitus koordinoi LUKE-toimintaa valtakunnallisesti
- Aluekoordinaattorit koordinoivat kahdeksaa alueellista kehittämisverkostoa

LUKE-aluekoordinaattorit

Etelä-Suomi

Pääkaupunkiseutu

Juha Kivioja, Espoo

Riikka Nirvi ja Elina Arokannas, Vantaa

Kaakonkulma ja Kymenlaakso

Mika Luukkonen, Lappeenranta

Maria Lammi, Kouvola

Päijät-Häme

Satu Juuti ja Jyrki Rosti, Lahti

Itä-Suomi

Ensio Vatanen ja Päivi Kiiski, Kuopio

Pohjois-Suomi

Ismo Talsta, Oulu

Lappi

Osmo Huhtala, Rovaniemi

Marko Kaarlela, Tornio

Lounais-Suomi

Timo Mäkinen, Huittinen

Juha-Markus Koistinen, Turku

Länsi- ja Sisä-Suomi

Samuli Laitinen, Jyväskylä

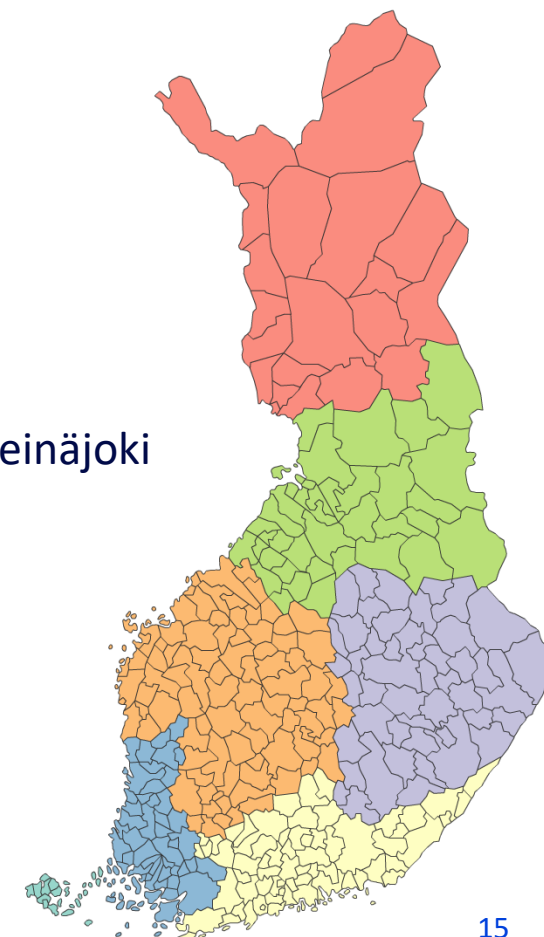
Teijo Päckilä ja Hannele Rajalahti, Seinäjoki

Nyland och Egentliga Finland

Mikael Eriksson, Kyrkslätt

Österbotten

Mats Borgmästars, Vasa

Verkoston tavoitteet

- Lukioiden ja koulutuksen järjestäjien tukeminen lukiokoulutusta koskevien uudistusten toimeenpanossa
- Hyviksi todettujen ideoiden, toimintamallien ja käytänteiden kokoaminen ja levittäminen
- Lukioiden yhteistyön ja verkostoitumisen edistäminen
- Lukion profiilin, tehtävän ja merkityksen kirkastaminen

Verkoston toiminta

- Valtakunnalliset ja alueelliset LUKE-tilaisuudet, seminaarit ja webinaarit, **aamu-/iltapäiväkahvit**
- Verkkofoorumit ja työympäristöt: [FB-ryhmä](#)
- Yhteistyö muiden verkostojen, kumppaneiden ja hankkeiden kanssa
- **Julkaisut**, tukimateriaalit
- Verkostot:
 - Opinto-ohjaajien verkosto
 - **Erityisopettajien verkosto lv. 2024-2025**
 - **Digikehittäjien verkosto?**

LUKE-toiminnan painopisteitä 2023–2024

1. Opinto-ohjaus
2. Laadunhallinta
3. Oppimisen tuki ja erityisopetus
4. Tekoälyn käyttö opetuksessa
5. Hyvinvointi, jaksaminen ja osallisuus
6. Lukiodiplomien kehittäminen
7. Maahanmuuttotaustaisten opiskeluvalmiuksien tukeminen (mm. TUVA:n yhteydessä).

Microsoft Bing/ Image Creator

Opinto-ohjaus

Opinto-ohjauksen verkosto

- OPO-verkosto on valtakunnallinen ja tarkoitettu kaikille lukion opinto-ohjaajille
- Mukana on noin 200 opinto-ohjaajaa ja 12 opon kehittäjäryhmä
- Toimintamuotoja:
 - Yhteistä keskustelua ja toimivien käytänteiden jakoa
 - Koulutusta ja materiaalien jakoa
 - Vertaistukea ja yhteistä kehittämistyötä
 - Tiedonvaihtoa ajankohtaisista teemoista ja muutoksista
 - Mahdollisuus kysyä lukion opinto-ohjaukseen liittyvistä asioista
 - Aktiivista toimintaa, myös pienet lukiot huomioiden
 - Tukea, ideoita omaan työhön
 - Vaikuttamista opinto-ohjauksen näkökulmasta

Opinto-ohjauksen kehittämishankkeet

Esimerkkejä tuloksista

- Opetushallitus on julkaissut esimerkkejä hankkeissa kehitetyistä käytänteistä ja materiaaleista:
<https://hankejulkaisut.mobiezine.fi/zine/12/cover>
- Hankkeet ovat julkaisseet materiaaleja Avointen oppimateriaalien kirjastossa:
<https://aoe.fi/>

Opinto-ohjauksen kehittämishankkeet

Esimerkkejä tuloksista

Tie tulevaisuuteen -hanke

- Turun ja Salon kaupunkien lukioiden ja Turun yliopiston normaalikoulun lukion opinto-ohjaajien yhteistyöhanke vuosina 2022–23
- <https://aoe.fi/#/materiaali/3434>

Ohjauksen toimintamalleja lukion opinto-ohjaajille

Opinnot vauhtiin Tunnista ja oivalla vahvuudet ▾ Monikielisen opiskelijan ohjaus ja tuki Opintoihin ulkomaille
Opintojen jälkeen ▾

Lukio-opinnot vauhtiin! -opintojaksosta tukea lukio-opintojen alkuun

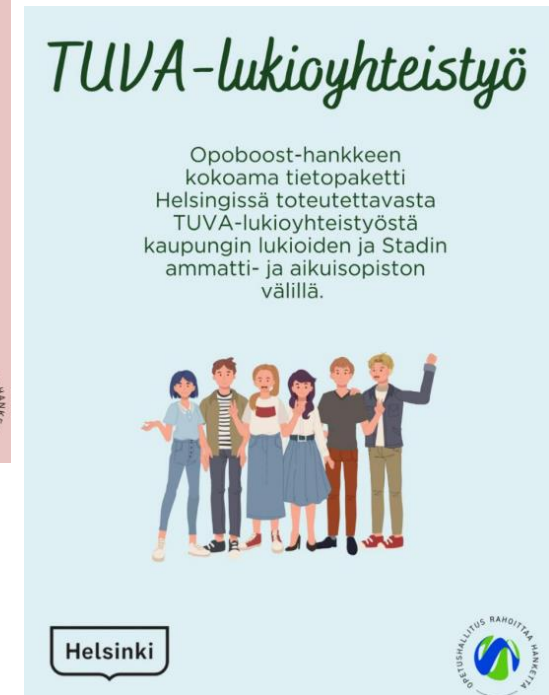

Opinto-ohjauksen kehittämishankkeet

Esimerkkejä tuloksista

Opoboost – nivelvaiheen ja lukion opinto-ohjauksen kehittäminen

- Ryhmänohjauksen työkalupakki on koonti hankkeessa lv. 2022–2023 toteutetuista Helsingin kaupungin lukioiden ryhmänohjauksen kehittämispiloteista.
- <https://aoe.fi/#/materiaali/3002>
- TUVAlukioyhteistyö tietopaketissa esitellään TUVAlukioyhteistyön Helsingin kaupungin malli ja kuvataan TUVAloppijan ohjausprosessia ja ohjauksen työvälineitä.
- <https://aoe.fi/#/materiaali/3444>

Laadunhallinta

Valtionavustukset lukiokoulutuksen järjestäjille laatu- ja saavutettavuusohjelman edistämiseen

1. Opinto-ohjauksen kehittäminen
 - Hankeaika 2/2022-7/2023
 - 38 hanketta, 3,8 milj. €
2. Lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman edistäminen I
 - Hankeaika 12/2022-7/2024
 - 58 hanketta, 8,4 milj. €
3. Lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman edistäminen II
 - Hankeaika 5/2023-12/2024
 - 19 hanketta, 0,9 milj. €

Yleisesti hankkeissa syntyvistä tuotoksista

- laatukäsikirjat, seudulliset/paikalliset laatukriteerit ja -indikaattorit, prosessikuvaukset ydintoiminnoista, hyvinvointiohjelmat ja -mallit
- tutoropettaja, hyvinvointikoordinaattori, monikielinen koordinaattori
- yhteisopettajuus, osaamiskuvaukset, verkko- ja hybridiopetus
- ohjauksen mallit (ohjauksen roolit ja vuosikello, pienryhmät, digitaalisuus jne.), arviointikäytänteet, opiskelijoiden osallisuuden vahvistaminen
- integroidut opintojaksot, laaja-alaisen osaamisen huomioiminen

Lukiokoulutuksen laatuhankkeet

- Opetushallitus julkaissut esimerkkejä laatuhankkeissa kehitetyistä käytänteistä ja materiaaleista:
<https://hankejulkaisut.mobiezone.fi/zine/10/>
- Hankkeita ja tuloksia esitelty kahdessa LUKE-seminaarissa (11/2022 ja 10/2023). Esitykset löytyvät OPH:n LUKE-sivuilta:
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/luke-lukioiden-kehittamisverkosto>
- Hankkeet ovat julkaisseet materiaaleja Avointen oppimateriaalien kirjastossa:
<https://aoe.fi/>

Oppimisen tuki ja erityisopetus

Lukiokoulutuksen oppimisen tuen hankkeet

1. Oppimisen tuen kehittäminen 2023
 - Hankeaika 12/2023-6/2025
 - 72 hanketta, 5 milj. €
2. Oppimisen tuen kehittäminen 2024
 - Hankeaika 5/2024-12/2025
 - 82 hankehakemusta, 5 milj. €
 - Avustuspäätökset 15.5.

Tukea oppimisen tuen hankkeille

- Opetushallitukseen palkattu asiantuntija Ansa Savolainen koordinoimaan ja tukemaan toisen asteen hankkeita v. 2024
- Hanketoiminnalle avattu oma sivusto:
<https://www.oph.fi/fi/avustukset/oppimisen-tuen-kehittaminen-lukiokoulutuksessa>
- Valtakunnallisia ja alueellisia tilaisuuksia, webinaareja, julkaisuja
- Perusteilla myös lukion erityisopettajien verkosto LUKE-verkoston yhteyteen

Oppimisen tuen kehittäminen lukiokoulutuksessa

[Avustukset](#)[Lukiokoulutus](#)[Erityinen tuki](#)[Koulutuksen kehittäminen](#)[Lainsäädäntö](#)[Oppilas- ja opiskelijahuolto](#)[Oppivelvollisuuden laajentaminen](#)[Opettajat ja kasvattajat](#)[Yleissivistävä koulutus](#)

Tällä sivulla

Kevään tapahtumat >

Hanketilaisuuksien esitysmateriaalit >

Jaa

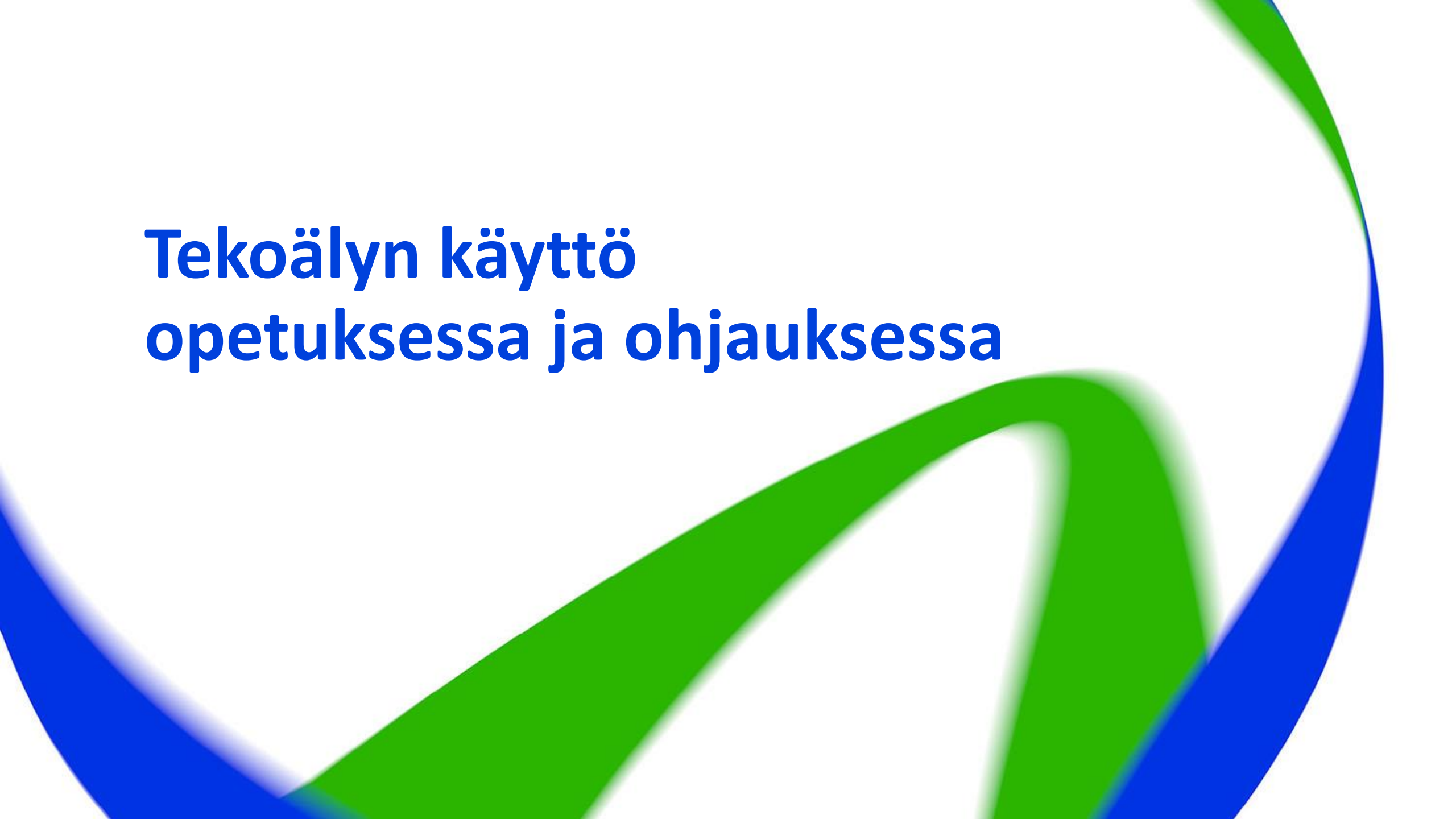
Tältä sivustolta löydät tiedot Oppimisen tuen kehittäminen lukiokoulutuksessa – hankkeen uutiset, tiedotteet ja tapahtumat.

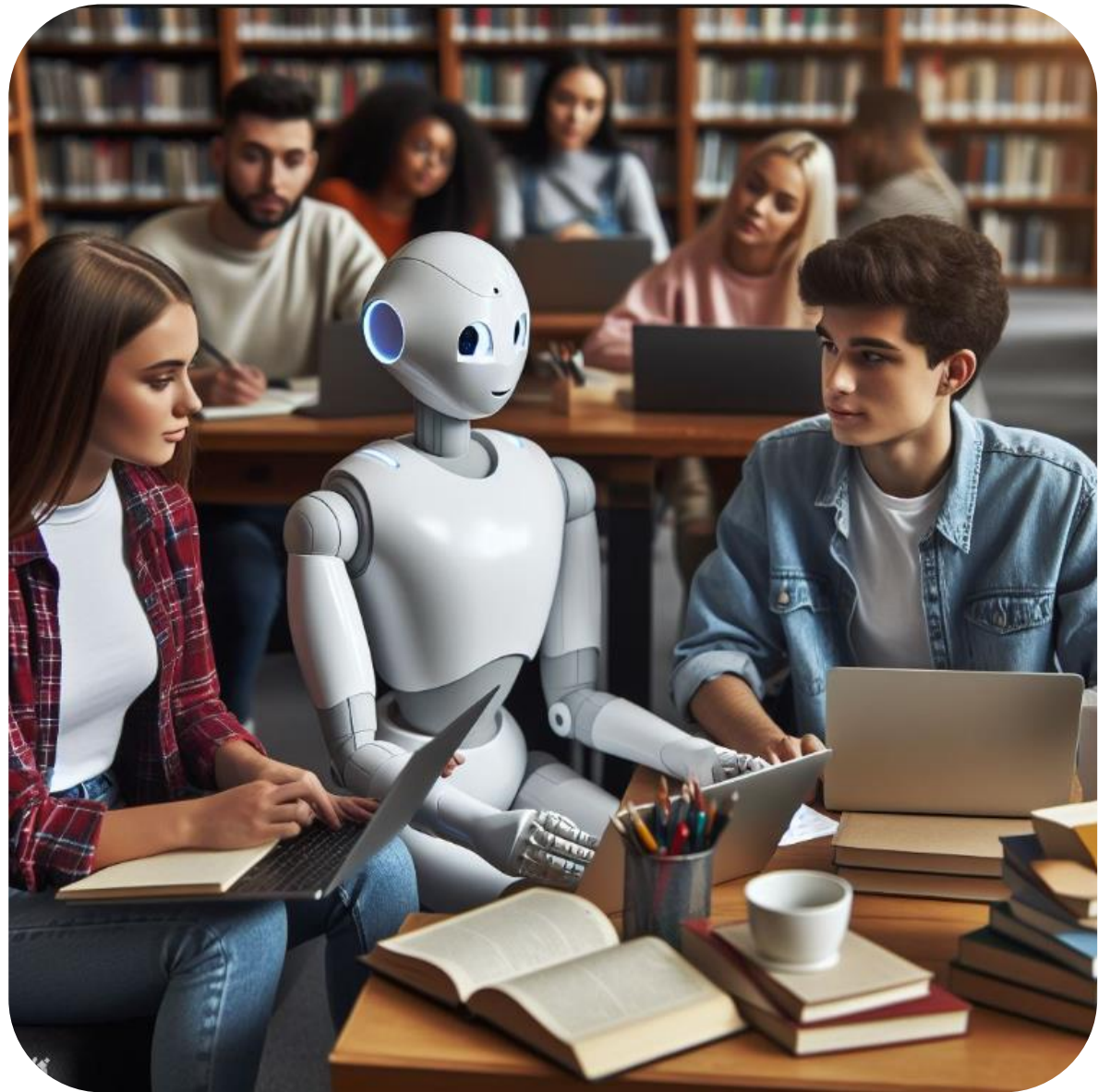
Hankeavustuksen tavoitteet

Toisen asteen oppimisen tuen kehittämisohjelma linkittyy tiiviisti hallituskauden tavoitteeseen kehittää yhtenäinen tuen järjestelmä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Kehittämisohjelman tavoitteena on suunnata lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien oppimisen

Tekoälyn käyttö opetuksessa ja ohjauksessa

Lukiokoulutuksen tekoälyhankkeita

Innovatiivisten oppimisympäristöjen kehittäminen

Valtionavustushaku 2023

Yhtenä painopisteenä:

Modernien teknologioiden hyödyntäminen

- Hyödynnetään oppimisanalytiikkaa tai tekoälyä opintojen etenemisen seurannassa ja tuen yksilöllisessä kohdentamisessa.
- Edistetään tekoälyn lukutaitoa ja tekoälyyn pohjautuvien teknologioiden käyttöä oppimisessa.
- Käytetään avointa dataa ja erilaisia ohjelmointiympäristöjä osana opiskelua.

MYÖNTEISET PÄÄTÖKSET (17)

Hakija	Hanke
Espoon kaupunki	Pelillistämistä lukioon
Helsingin Yliopisto	HY harjoittelukoulujen Hyvin toimiva lukio II
Helsingin kaupunki	LOOK II -Lukio-opiskelijoiden oppimisympäristöjen ...
Itä-Suomen yliopisto	FClab.lukio III
Kangasalan Kaupunki	Työelämätaiteinen lukiolainen
Kokkolan kaupunki	Teknologiaa ja tekoälyä luovasti
Korsholms kommun	Ett mångkompetent experiment
Koulutuskuntayhtymä Tavastia	Etää ja hybridiä Tavastian lukioissa - EHYT
Kuhmoisten kunta	TELMO: Tekoäly laaja-alaisen ja monialaisen oppimi...
Lahden kaupunki	AIHackEd
Lappeenrannan kaupunki	OppiA Innovatiivisesti
Lempäälän kunta	Oppimisen iloa ja älyä
Mikkelin kaupunki	Airut – tekoäly uudistavan pedagogiikan tukena
Oriveden kaupunki	Monitieteinen ja digitaalinen lukio
Savonlinnan kaupunki	ChatSLN - Älyä opiskeluun!
Tampereen kaupunki	Lukiokoulutus kohti metaversumia
Vörå kommun	Vidareutveckling av digitala lärtigen och kvalitetshö...

Lukion tekoälyhankkeissa...

Hankkeessa vahvistetaan opettajien ja opiskelijoiden tekoäly-osaamista käytännössä sekä tuotetaan ja levitetään **uusia pedagogisia ratkaisuja ja toimintamalleja** eri koulutuksen järjestäjien välillä. Hankkeessa toteutetaan pilottiprojektina

tekoälyä lähestytään sekä oppimisen työkaluna että ilmiönä, jonka ymmärtäminen on tärkeä osa kiokoulutuksen tuottamaa yleissivistystä. Ilmiön vällinen ymmärtäminen auttaa opiskelijaa

Tulossa: uudet ”tekoälyhankkeet” 2024

eettisyydestä tehdään oma selvityksensä.

Rakennetaan **tekoälypohjainen alu** **opetusmateriaalin** tuottamisessa, v

Kehitämme tekoälyä **analysoimaan oppimisesta saatua dataa** **opiskelijan ja opettajan hyödyksi.**

Hankkeella **hyödyntävien oppimisympäristöjen** **eri oppiaineisiin, erityisesti luonnontieteisiin.**

Esimerkkejä tekoälyn hyödyntämisestä opinto-ohjauksessa

1(3)

- 1. Opiskelijoiden ohjaus ja tuki:** Tekoäly voi toimia apuna opiskelijoiden ohjauksessa ja tarjota yksilöllistä tukea. Esimerkiksi ajankäytön suunnittelussa, opintojen valinnassa ja urasuunnittelussa tekoäly voi tarjota räätälöityjä neuvoja ja suosituksia.
- 2. Itsearviointi ja palautteen antaminen:** Tekoäly voi auttaa opiskelijoita arvioimaan omaa osaamistaan ja antamaan automaattista palautetta. Tämä voi edistää oppimista ja auttaa opiskelijoita kehittämään esim. opiskelutaitojaan.
- 3. Tietojen analysointi ja ennustaminen:** Tekoäly voi analysoida opiskelijoiden suorituksia, poissaoloja ja sosiaalista vuorovaikutusta ja ennustaa esimerkiksi mahdollisia vaikeuksia tai menestystekijöitä. Tämä tieto voi auttaa opinto-ohjaajia tarjoamaan kohdennettua tukea ja ohjausta.

Esimerkkejä tekoälyn hyödyntämisestä opinto-ohjauksessa

2(3)

4. **Opiskelijoiden kiinnostusten ja vahvuuksien tunnistaminen:** Tekoäly voi analysoida opiskelijoiden aiempia opintosuorituksia, harrastuksia ja kiinnostuksen kohteita.
5. **Koulutuspolkujen suunnittelu:** Tekoäly voi auttaa opinto-ohjaajia suunnittelemaan yksilöllisiä koulutuspolkuja opiskelijoille. Se voi ottaa huomioon esimerkiksi opiskelijan tavoitteet, aikataulun ja resurssit.
6. **Uusien uramahdollisuuksien tunnistaminen:** Tekoäly voi auttaa opiskelijoita tunnistamaan erilaisia urapolkuja ja tarjota tietoa työmarkkinatrendeistä. Tämä voi auttaa opiskelijoita tekemään päätöksiä opintojen suhteen.

Esimerkkejä tekoälyn hyödyntämisestä opinto-ohjauksessa

3(3)

7. **Tulevaisuuden työelämätaidot:** Tekoäly voi tarjota tietoa siitä, mitä taitoja tulevaisuuden työmarkkinoilla tarvitaan. Näin opinto-ohjaajat voivat ohjata opiskelijoita valitsemaan opintoja, jotka kehittävät näitä taitoja.
8. **Tukipalveluiden tarjoaminen:** Tekoäly voi ohjata opiskelijoita erilaisiin tukipalveluihin.
9. **Moninaisuutta arvostava opinto-ohjaus:** Tekoäly voi auttaa opinto-ohjaajia tunnistamaan moninaisuuteen liittyviä tarpeita ja tarjoamaan yksilöllistä tukea.

Tekoäly- verkostoja ja yhteistyötä

Lukion tekoälyhankkeiden verkosto

- Mikkelin kaupungin (Otavian) **Airut - tekoäly lukiossa** -hanke kokoaa yhteistyössä OPH:n kanssa lukion tekoälyhankkeita yhteistyöverkostoksi
- Julkaisuja, uutiskirje, live-tapahtumia ja webinaareja, julkaisuja ja verkkotapaamisia
- Hankeverkoston [liittymislomake](#)
- Hankejulkaisuja:
<https://hankejulkaisut.mobiezone.fi/>

10 vinkkiä lukiotehtävistä, joita tekoäly ei voi tehdä opiskelijan puolesta

**OTAVIA
KUOPIO**

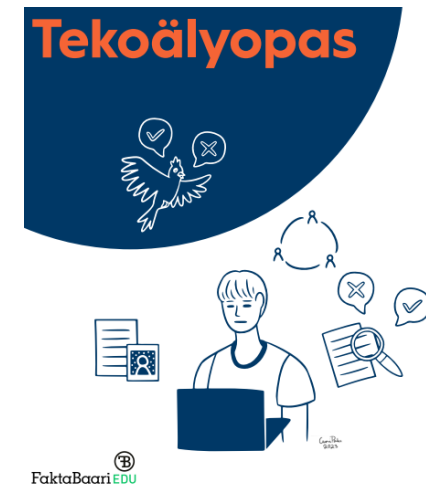
Tekoälysuositukset

- Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisevat vuonna 2024 suositukset tekoälyn käytölle varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, vapaassa sivistystyössä ja toisella asteella.
- Tarkempaa tietoa OPH-sivuilla <https://www.oph.fi/fi/tekoalysuositukset>

Katso myös ...

- [eNorssin tekoälyopas opettajille](#)
– tiivis tietopaketti tekoälyn keskeisistä asioista ja opettajan työhön liittyviä käytännön esimerkkejä
- FB-ryhmä [TOT Tekoäly oppimisen tukena](#)
- Faktabaari, mm. [Tekoälyopas](#)

Ajankohtaista

Lukioiden kehittämisverkoston kevätseminaari

- Aika ja paikka: **perjantai 17.5.** Paasitorni, Helsinki
- Kohderyhmä: Lukioiden kehittämisverkostoon kuuluvat koordinaattorit, rehtorit, apulaisrehtorit, opettajat, opinto-ohjaajat ja muu henkilöstö
- Teemoina: Lukiokoulutuksen tulevat uudistukset, saavutettavuus, laatutyö, tekoäly, kestävyysosaaminen ja tulevaisuususkko
- Tilaisuus järjestetään lähiseminaarina
- Maksuton ohjelma ja tarjoilut
- **Ilmoittautuminen: 3.5.2024 mennessä**
- Ohjelma ja ilmoittautumislinkki [OPH:n LUKE-sivulla](#)

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

LUKE-verkostosta lisätietoja OPH:ssa

- Kimmo Koskinen
- Leo Pahkin
- Jolin Slotte
- Petri Lehikoinen

OPO-verkosto

- Kati Taipale

@oph.fi

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Oppimisen tuen uudistus lukiokoulutuksessa

2.5.2024

Oppimisen tuen ja ohjauksen kokonaisuuden kehittäminen

- Oppimisen tuen ja ohjauksen esitykset tulevat osaksi ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen hallituksen esityksiä.
- Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen muutosten arvioidaan selkeyttävän ja yhdenmukaistavan oppimisen tukea myös suhteessa esi- ja perusopetuksen.
- Keskeiset ehdotukset koskevat oppimisen tukea ja erityisopetusta.

Lähtökohtana hallitusohjelman kirjaukset

- Jokaisella on taustasta ja varallisuudesta riippumatta tasa-arvoiset mahdollisuudet kouluttautua ja tavoitella unelmiaan. Jokainen nuori pääsee koulutuksen kautta työelämään. Suomalaisten osaamistaso on käännetty takaisin kasvu-uralle, ja koulutustaso on noussut. Inhimillinen pääoma on lisääntynyt, osaamispääoma on kasvanut, lukutaito, työelämätaidot ja hyvinvointi ovat vahvistuneet.
- Kaikki oppilaat ja opiskelijat eivät saa tarvitsemaansa tukea. Oppimisen tukea selkeytetään ja tuen ketju yhtenäistetään varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Varhaisella puuttumisella ehkäistään ongelmia, jotka käyvät kalliiksi sekä inhimillisesti.
- **Lukiokoulutuksessa** panostetaan opintojen ohjaukseen ja moniammatilliseen tukeen siten, että jokainen oppilas saa tarvitsemansa tuen siirtyäkseen koulupolulla eteenpäin. Tukea on kohdistettava erityisesti niille nuorille, jotka ovat vaarassa jäädä jälkeen opetuksessa.
- Hallitus säättää lukiolaisten oikeudesta tukiopetukseen. Näin varmistetaan riittävä tuki lukio-opinnoissa etenemiseen jokaiselle opiskelijalle.

28 § Oikeus oppimisen tukeen

- Opiskelijalla olisi oikeus oppimisen tukeen tässä laissa tarkoitettujen opintojen aikana. Oppimisen tuki olisi opiskelijan tarvitsemaa tukiopetusta, ohjausta ja tukea, jota hän tarvitsee lukion oppimäärän suorittamiseksi. Tukitoimet toteutettaisiin opetushenkilöstön yhteistyönä.
- Tukitoimet kirjattaisiin opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan

28 a § Oikeus erityisopetukseen

- Opiskelijalla olisi oikeus erityisopetukseen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi eikä 28 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki olisi riittävää opiskelijan tuen tarve huomioiden.
- Erityisopetus kirjattaisiin opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.
- Opiskelijan oikeudesta opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin ja muihin palveluihin säädetään erikseen.

28 b § Päätös erityisopetuksesta

- Koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskelijalle annettavasta 28 a §:ssä tarkoitetusta erityisopetuksesta. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa olisi kuultava ennen tässä momentissa tarkoitettua päätöksen tekemistä. Koulutuksen järjestäjän olisi arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve opiskelijan aloittaessa opiskelun ja opintojen aikana erityisopetuksen tarpeen ilmetessä.
- Jos oppivelvolliselle olisi tehty perusopetuslain (628/1998) 17 §:n mukainen perusopetuksen päättyessä voimassa oleva päätös erityisestä tuesta, koulutuksen järjestäjän olisi selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta.

Oppivelvollisuuslain 23 §:n muuttaminen

Tietojensaannin osalta

- Perusopetuksen järjestäjän on toimitettava uudelle koulutuksen järjestäjälle perusopetuslain 17 §:n mukainen perusopetuksen päättyessä voimassa oleva päätös erityisestä tuesta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 67 §:n 3 momentissa ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 22 §:n 1 momentissa sekä **lukiolain 28 b §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa**. Päätös on toimitettava myös koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Aikataulu

- Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta, lausuntoaika 4.6.2024 asti
<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=a756b0fe-05b6-4baf-955f-514767e8413c>
- HE eduskuntaan syksyllä 2024
- Lakimuutokset tulisivat voimaan 1.1.2025

OPPIMISEN TUEN KEHITTÄMINEN LUKIOKOULUTUKSESSA

Kehittämishankkeen tavoitteena on selkiyttää ja kehittää oppimisen tuen järjestelmää lukiokoulutuksessa.

- Hanketoimijoita on 73 lukiokoulutuksen järjestäjää (1.1.2024 alkaen).
- Syksyllä 2024 hankkeeseen liittyy lisää koulutuksen järjestäjiä.

Lukioissa kehittämisen pääpainot ovat

- erityisopettajien, opinto-ohjaajien, aineenopettajien ja muun henkilöstön yhteistyö- ja toimintamallit tukea tarvitsevan opiskelijan oppimiseen ja opetukseen.
- samanaikaisopetuksena, ryhmämuotoisena opetuksena ja yksilötukena annettavan erityisopetuksen toimintamalleja.
= **oikea-aikainen ja oikean laajuinen tuki**

Hankkeessa edistetään myös

- aineenopettajien, ryhmänohjaajien ja opinto-ohjaajien osaamista mm. opiskelijan vahvuuksien ja oppimisen haasteiden tunnistamisessa sekä opiskelutaitojen ja -tekniikoiden opettamisessa. (**Opiskelijan tuen tarpeen tunnistaminen.**)
- oppilaitoksen toimintakulttuuria vahvistamalla opetushenkilöstön valmiuksia tunnistaa, tukea, ohjata ja arvioida tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimista yhteistyössä erityisopettajan, muiden opettajien ja ammattilaisten kanssa.

Kahvitauko 13.15 – 13.45

- Kahvin jälkeen jatkamme monitoimitilassa teemakeskustelujen parissa kehittäjäopojen johdolla
- Teams-ryhmien keskustelu pienryhmissä kehittäjäopojen johdolla

Ideoita omaan työhön teemakeskustelujen avulla ja teemakeskustelujen oivallukset

- 13.45 - 14.15
teemakeskustelua ryhmissä
- 14.15 – 14.30
teemakeskustelujen
oivallukset

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

Opinto-ohjauksen uusia muotoja koskeva arviointi 2022-2024

3.5.2024

Kati Jokio, arviointiasiantuntija, projektipäällikkö, kati.jokio@karvi.fi

Arvioinnin tausta

- Taustalla oppivelvollisuuden laajentaminen ja sen seuranta
- Arvioinnin tehtävänä on tuottaa arviointitietoa oppivelvollisuuden laajentamisen mukanaan tuomista uusista ja vahvistetuista oppilaan – ja opinto-ohjauksen muodoista
 - esimerkiksi toisen asteen opiskelijoiden lisäohjaus sekä asuinkuntien oppivelvollisuuden suorittamiseen liittyvä ohjaus- ja valvonta
- Arvioinnin tavoitteena on tunnistaa ja arvioida käytäntöjä, jotka
 - tukevat oppivelvollisuuden suorittamista
 - edistävät opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja hyvinvointia
- **Arviointi tuottaa johtopäätöksiä ja suosituksia**, joita voidaan hyödyntää koulutuksen eri tasoilla ja eri tahoilla
- (Ks. myös [Karvin LUKA-arviointi](#))

Arviointiaineisto

- **Kysely henkilöstölle:** perusopetus, nivelvaihekoulutukset, ammatillinen koulutus ja lukio
- **Opiskelijaryhmähaastattelut:** 9.-luokkalaiset, TUVA, TELMA, AIPE, Opistovuosi oppivelvollisille - koulutus, ammatillisen koulutuksen eri koulutusalat, lukio (useimmissa ml. ruotsinkieliset koulutukset)
- **Henkilöstöhaastattelut:** TELMA- ja AIPE-henkilöstölle (kyselyä täydentävät)
- **Kunnille suunnattu kysely:** VALPAS-valvonta
- **Työpaja-aineisto:** Opinto-ohjaajat ja VALPAS-toimijat

Raportointi

VÄLIRAPORTTI 1

- <https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/opinto-ohjauksen-toteutuminen-arviointituloksia-oppivelvollisuusikaisten-koulutuksista>

VÄLIRAPORTTI 2

- <https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/kouluun-ja-opintoihin-kiinnittymisen-tukeminen-oppivelvollisuusikaisten-koulutuksissa>

VÄLIRAPORTTI 3

- *Kesäkuu 2024:* teemoina oppivelvollisuusikäisten ohjaus- ja valvontavastuut sekä nivelvaihesiirtymät

LOPPURAPORTTI

- *Syys-lokakuu 2024:* Opinto-ohjauksen kokonaisuus ja jatkumo, kehittämissuosituksat

13.5.2024

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

Arviointituloksia lukioskoulutuksesta

Yhteistä eri kouluasteilla (väliraportti 1)

- **Opinto-ohjauksen organisointi** toteutuu pääosin hyvin, **resurssien riittävyyden** arviointi kielteisempää
- Yhteistyö **huoltajien kanssa** arvioitiin olevan pääosin toimivaa
- Henkilöstön käsitykset **opinto-ohjauksen saavutettavuudesta** olivat myönteisiä. Myös opiskelijat kokivat yleisesti, että tarpeen tullen **opinto-ohjausta oli helposti saatavilla** ja henkilöstöä oli helppo tavoittaa
- Opinto-ohjaajat kokivat ohjauksen **vastaavan pääosin hyvin oppijoiden tarpeisiin**; kuitenkin noin kolmannes opinto-ohjaajista lukiokoulutuksessa arvioi *ohjauksen työelämään siirtymiseen* liittyviin pohdintoihin toteutuvan korkeintaan kohtalaisesti
- Yhteistyön toimivuutta **psykologipalvelujen** kanssa arvoitiin osittain kielteisesti (palvelun saatavuuteen liittyvät haasteet näkyi myös kyselyn avovastauksissa, vrt. THL:n TEA-viisari)
- Monet opiskelijat kokivat, että **ohjaustarpeita tai opiskelijan tilannetta ei riittävästi selvitetty** ilman heidän omaa aloitettaan

Keskeyttämisuhan alaisten opiskelijoiden lukiokoulutuksessa (väliraportti 1)

- **Keskeyttämisuhan alaiset opiskelijat** arvioitiin tunnistettavan hyvin
- Yleisesti henkilöstö koki, että **opiskelijoilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet** saada tarvitsemaansa ohjausta
- Ryhmänohjaajalla **keskeinen rooli ja vastuu** lisäohjausta tarvitsevien opiskelijoiden tunnistamisessa
- Keskeisimpinä tekijöinä **ohjausprosessissa** mainittiin varhainen puuttuminen, moniammatillinen yhteistyö, ohjausprosessin systemaattisuus, huoltajayhteistyö sekä opiskelijoiden yksilöllinen ohjaus.
 - Lukiokoulutusta koskien erityisen usein mainittiin ryhmänohjaajan ja opinto-ohjaajan tiivis yhteistyö
- Pienen yhteisön tai oppilaitoksen positiivinen merkitys, niin opiskelijoiden tuntemisen kuin moniammatillisen yhteistyön toimivuuden näkökulmista
- Suuri osa vastaajista arvioi, että oppilaitostensa **resursoinnissa on otettu huomioon korkeintaan kohtalaisesti** keskeyttämisuhan alaisten opiskelijoiden lisäohjauksen tarve

Opintoihin kiinnittyminen ja hyvinvoinnin tukeminen lukiokoulutuksessa: taustalla (väliraportti 2)

- **Lukiolaisbarometrissä (2022)** on kysytty opiskelijoilta opintojen etenemistä hidastavista syistä. Näitä ovat useimmiten vaikeus sovittaa opintoja muuhun elämään, oma asenne ja motivaatio, opintoihin liittyvä työmäärä sekä uupumus.
- **Lukion opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2019, 17–21)** todetaan yhteisöllisyyttä toteutettavan kaikessa lukion toiminnassa, jossa toimintakulttuurin tulee tukea jokaisen nuoren mahdollisuutta osallistua opiskeluyhteisönsä toimintaan, ja jossa jokaisen yhteisön jäsenen tulee osallistua välittävän ilmapiirin luomiseen.
- **Lukiolain (714/2018, §30)** mukaan oppilaan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.

Lukio-opiskelijoiden kommentteja kiinnittymisen ja hyvinvoinnin tukemisessa

- **”Tosi moni nuori on ns. syrjäytymisvaarassa** ja koulu on paikka, missä ne saa hioo sosiaalisia taitoja, jotka ovat **melkein tärkeimpiä kuin ite akateemiset** mitä opiskellaan.”
- **”Et sitä [kiusaamista] ei ehkä vaan huomata niin selkeästi.** Ja ehkä siihen pitäisi kiinnittää huomiota myös. Tai ehkä se kiusaaminen on erilaista. Et se ei ole se, et tönittää tai jotain vastaavaa... Et se ilmentyy eri tavalla. Ja ehkä sitä ei uskota, must tuntuu. **Tai sit siihen ei puututa, koska ajatellaan, et me ollaan jo niin vanhoja, et ei se voi oikeesti olla kiusaamista.**”
- **”Että pystyy opettajien kanssa keskustella ja ihan rennosti, ja tuntuu siltä, että sä voit mennä vaan juttelemaan niille,** et ne ei ole joku sellainen korkealla ylhäällä oleva tyyppi, jolle menet juttelemaan ja kumarrut siihen eteen ja kerrot vaan jonkun pienen kysymyksen ja he vastaavat siihen.”
- **”No ehkä se, että kun me annetaan sitä palautetta, että mitä halutaan tehdä vaikka eri tavalla, et niitä vähän kuunneltaisiin... Ja sit jos siitä sanotaan, niin vois tehdä asiat. Kuunnella sitä, et mitä pyydämme.**”
- **”Ehkä pidemmät vaihtoehdot näille koulutuksille, ettei olisi niin suuri stressi. Kaikki lukiolaiset, joiden kanssa olen jutellut kokevat erittäin kovaa stressiä.** Ja heillä on tuskin yhtään vapaa-aikaa. Ja se kaikki vapaa-aika menee läksyjen tekemiseen...Niille, jotka ovat erittäin väsyneitä opiskeluun tai on sellaisia pysyvämpiä ongelmia, niin hitaammin etenevät vaihtoehdot voisivat olla parempia.”

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

Johtopäätöksiä

Johtopäätöksiä tiivistetysti (väliraportti 1)

1. Oppilaan- ja opinto-ohjaukseen liittyvä yhteistyö ohjaus- ja opetushenkilöstön kesken sekä huoltajien kanssa näyttää toteutuvan melko hyvin; toisella asteella on **tarve kehittää yhteistyötä huoltajien kanssa**.
2. **Yhteistyö psykologipalvelujen** kanssa koetaan toimivan heikommin kuin yhteistyö koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ja kuraattoripalvelujen kanssa.
3. Opinto-ohjauksen **resursointiin** tulee kiinnittää huomiota.
4. Opinto-ohjauksen **saavutettavuus** näyttää toteutuvan hyvin.
5. Lukiolaisten haastatteluissa korostui, ettei ohjaustarpeita riittävästi selvitetty ilman opiskelijan omaa aloitetta. Lisäksi haastattelutulokset viittaavat tarpeeseen edistää oppilaan- ja opinto-ohjauksen vastaavuutta **työelämätietouteen ja urasuunnitteluun liittyen**.
6. Lukiokoulutuksen henkilöstön mukaan **keskeyttämisuhan alaiset opiskelijat tunnistetaan** melko hyvin ja opiskelijoilla arvioidaan olevan yhdenvertaiset mahdollisuudet ohjaukselle.
7. **Ryhmänohjaajilla on merkittävä rooli**. Riittävät resurssit, ennakointityö, toimiva yhteistyö ja opiskelijakeskeisyys ovat keskeisiä tekijöitä keskeyttämisuhan alaisten opiskelijoiden ohjauksen toteuttamisessa.

Johtopäätöksiä tiivistetysti (väliraportti 2)

1. Nuoret toivovat opiskelultaan ja opiskeluympäristöltään **positiivisia vuorovaikutuskokemuksia** vertaisten ja opettajien kanssa, **oppimistehtäviä**, jotka ovat monipuolisia ja aktivoivia, sekä **motivoivia opintoja**, jotka linkittyvät myös tulevaisuuden suunnitelmiin.
2. Nuorten mukaan on tärkeää, että oppilaitoksessa edistetään **yhteisöllistä toimintaa**, ja että oppijoiden **yksilölliset tarpeet ja tilanteet** tulevat niissä yhdenvertaisesti huomioiduiksi.
3. Huomionarvoista on nuorten toive **välittävästä henkilöstöstä** ja ymmärryksestä nuorten kokonaisvaltaisesta tilanteesta.
4. Pienemmissä oppilaitoksissa kokemukset olivat osittain myönteisempiä kuin suuremmissa oppilaitoksissa. Myös nuoret toivat esiin pienen oppilaitoksen tai yhteisön myönteisen merkityksen esimerkiksi **riittävän tuttujen opettajien, keskustelukulttuurin ja tuen saamisen** näkökulmista.
5. Kiinnittymisen tukemisessa tulee huomioida **koko kouluyhteisön toiminta** ja erilaiset rakenteelliset tekijät.

Yhteenvetona

- **Kehittämissuosituks**et kaikille kouluasteille tulossa loppuraportissa syksyllä 2024
- **Mahdollisia kehittämistarpeita pohdittavaksi (HUOM! Eivät suosituksia):**
 - Yhteistyö psykologipalvelujen kanssa (oppilaitospsykologien saatavuus?)
 - Oppilaitosten koko (pienissä yksiköissä opinto-ohjaus ja opiskelijoiden hyvinvointi näyttävät toteutuvan paremmin)
 - Lukiolaisten tiedottaminen ammatillisesta koulutuksesta
 - Lukion uraohjauksen kehittäminen (vrt. [KTL:n toisen asteen opinto-ohjauksen tutkimus](#))
 - Nivelvaiheen ohjaus ja ohjausyhteistyö (ks. Väliraportti 3 kesäkuussa)
 - Erityisopiskelijat lukioon hakeutujina (ks. Väliraportti 3 kesäkuussa)

Kiitos!

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

[OHJA suomeksi](#)

[OHJA på svenska](#)

[OHJA in English](#)

Kiitos & hyvää kevättä!